

1968
ZESZYT
35-36

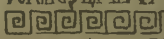
BIBLIOTEKA NOWOŚCI

CENA
Gr. 20

ALEKSANDER MOROZEWICZ

SKARB WARSZAWY.

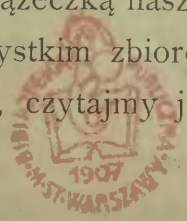
TOW. SZERZ.: CZYTAJ! WARSZAWA
O SW. DRUK.
SŁOWEMI: BRACKA 17

„CZYTAJ!”

Naród bogatym zwać się może wtedy, gdy jego obywatele gospodarują racjonalnie. Dobra zaś gospodarka idzie w ślad za umiejętnością rachowania; wszakże: ziarnko do ziarnka, a zbierze się miarka. Jednak często wydany grosz więcej korzyści przyniesie, niż uskładany. Dla tego też koniecznie trzeba wiedzieć, kiedy jest lepiej grosz wydać, a kiedy odłożyć. Jakże to wszystko staje się ważne, gdy chodzi już nie o prywatne sprawy, lecz o publiczne. Tu nie wolno nie wiedzieć, tu każdy szafujący groszem lekko-myślnie — marnotrawi i trwoni.

My, książeczką naszą, pragniemy uprzystępnąć wszystkim zbiorowy interes publiczny.

A więc, czytajmy ją wszyscy!

36

Z. 45668

ALEKSANDER MOROZEWICZ.

SKARB WARSZAWY.

Stołeczne miasto Warszawa, z chwilą wyjścia rosjan (5 sierpnia 1915 roku) i wprowadzenia samorządu miejskiego, stało się gminą miejską, czyli jakgdyby spółką, zrzeszeniem wszystkich obywateli miasta. Członkowie tego zrzeszenia stają się przez to samo współwłaścicielami miasta, posiadają więc, jako tacy, pewne prawa i obowiązki.

„Gmina jest pierwszym węzłem społecznym poza ogniskiem domowym, powiada Józef Supiński, jeden z naszych największych ekonomistów; ona jest początkiem państwa, wątkiem wielkiego stowarzyszenia narodu. Gmina jest szkołą życia i pierwszą próbą wartości człowieka; przez nią się sączą i czyszczą siły moralne ludu; w niej mieszkaniec kraju zaczyna być obywatelem narodu; ona przeistacza lud martwy w naród żyjący. Potrzeby oddzielnych rodzin stykają się po raz pierwszy w gminie; państwo jest gmin zbiorem i stowarzyszeniem; z tego wynika, że państwem jedynie trwałem jest naród, stojący na gminach samoistnych“.

Jasne jest, że każdy uczestnik gminy, jej obywatel dbać winien, aby zrzeszenie to było silne, trwałe, a te zalety gmina pozyska tylko wtedy, kiedy obywatel będzie miał poczucie swych praw i spełniać będzie względem niej dobrowolnie różne obowiązki.

Jakież to prawa posiada członek takiej gminy miejskiej, jak Warszawa?

Przedewszystkiem powinien posiadać wolność obywatelską, jako przyrodzony atrybut człowieka. Wolność ta winna być przez państwo zagwarantowana, a więc strzeżona; posiada również prawo własności, które gmina przy pomocy swych organów otacza opieką. Lecz wolność i własność istnieć mogą pod warunkiem poszanowania ich u osób innych. Mamy więc prawo do bezpieczeństwa osobistego i publicznego.

Są to prawa niezaprzeczone, nasze prawa naturalne, poza nimi możemy mieć cały szereg praw umówionych, t. j. takich, które powstają na skutek wspólnej umowy, porozumienia. Prawa te, zależnie od wielkości i zamożności gminy, mogą być bardzo rozległe.

Im więcej obywatele biorą na siebie obowiązków, im więcej ponoszą ciężarów, tem większe posiadają prawa i gmina praw tych strzeże.

Jak dotąd gmina warszawska, dla dobra, bezpieczeństwa i wygody swych obywateli, musiała utrzymywać szpitale, zakłady dobroczynne, szkoły, milicję, straż ogniową, wodociągi i kanalizację, oświetlenie i wiele innych urządzeń, wywołanych potrzebą nietylko swych własnych miejscowych obywateli, lecz nawet i wszystkich obywateli kraju.

Aby mieć wyżej wyszczególnione prawa, każdy obywatel, powtarzamy, musi ponosić pewne ciężary, czyli spełniać wzajemian różne obowiązki. Obowiązki te w gminie wyrażają się przedewszystkiem w płaceniu podatków.

Podatki wogóle różni uczeni rozmaicie określają. Montesquieu, np., powiada, że podatek jest częścią majątku, dawany państwu, w celu zapewnienia sobie spokojnego korzystania z reszty majątku. Luigi Cossa również nazywa podatek częścią majątku osób prywatnych, którą władza państwowa albo gminna pobiera dla zaspokojenia wydatków, czynionych w interesie ogółu.

Powiedzieliśmy wyżej, że gmina, a właściwie jej zarząd pilnuje naszych praw, a my, obywatele, spełniamy względem niej różne obowiązki. Rzecz jasna, że wobec tego zarząd miasta musi ponieść różne wydatki, na których pokrycie domaga się wpływów od obywateli, czyli podatków i opłat.

Zarząd miasta staje się więc jednostką gospodarczą, która ma swoje przychody i rozchody i z których ma obowiązek wyliczyć się przed Radą Miejską, t. j. organem nadzorczym, złożonym z obywateli, powołanych do Rady drogą wyborów.

Zakres gospodarstwa stołecznego miasta Warszawy jest bardzo rozległy: posiadając własnego majątku w gmachach, placach i urządzeniach publicznych około 100 milionów rubli, zarząd miasta oblicza, że w roku 1916 powinien mieć przychodu 32.125.223 ruble i rozchodu — 44.026.593 rub. Jak ta cała gospodarka wyraża się w poszczególnych działach, postaramy się zapoznać czytelnika możliwie dokładnie i przystępnie.

.

Zanim objaśnimy czytelnikom budżet miejski, t. j. poszczególne przychody i rozchody, musimy dla porządku rzeczy powiedzieć przede wszystkim, z czego się składa majątek m. Warszawy, który już wyżej oceniliśmy przypuszczalnie na 100 milionów rubli. Ocena ta, rzecz prosta, jest przybliżona, gdyż ceny nieruchomości ulegają ciągłej zmianie. W każdym razie Henryk Radziszewski, autor dzieła pod tytułem „Warszawa“, wydanej w roku zeszłym, jeszcze w czasach cenzury rosyjskiej, podaje wartość nieruchomości, należących do miasta, na 70 milj. rubli. W sumie tej autor nie zamieszcza kapitałów miejskich, wymienionych w budżecie za rok 1914, a wynoszących 3.699.500 rubli (i majątków szpitali warszawskich, które wynoszą z górą 16 milionów rubli). Cała suma kapitału miejskiego wniesiona była do Banku Państwa, który ulokował ją w 4% rencie państwowej. Poza tem w tymże budżecie wymieniony jest kapitał pożyczkowo - budowlany w sumie 24.350.67, kapitał, pozostały ze sprzedaży placów po Szpitalu Dzieciątka Jezus i kapitał, ulokowany w lombardzie miejskim: 91.346,83 ruble.

Od sumy rubli 3.699.500,— w rencie magistrat pobierał procenty, z chwilą jednak wyjazdu Banku Państwa, wpływy te ustały, bo, jak widzimy w budżecie na rok 1916, spodziewany jest dochód z tego źródła 14.693 ruble, gdy w roku 1915 — otrzymano 401.898 rubli. Ta ostatnia suma wskazuje, że

magistrat posiadał jeszcze kapitały w bankach prywatnych. Kapitały te powstały ze sprzedanych, a nie zużytkowanych pożyczek miejskich.

W dalszym ciągu do majątku miejskiego zaliczyć należy: ulice, chodniki, place i ogrody publiczne, skwery, niektóre pomniki, instalacje, zaprowadzone przez miasto, gmachy, domy i przedsiębiorstwa własne.

W roku 1904 pod ulice i place zajęta była przestrzeń 10.963.040,9 łokci kwadratowych, które jednak w wartości pieniężnej oszacowane być nie mogą.

Cztery ogrody miejskie, a mianowicie: Saski, zajmujący teren o 461.209,86 łokci kw., Krasińskich 16.083,82 łokcie kw., park Ujazdowski — 108.993,67 ł. kw. i Aleksandrowski — 900.264,9 ł. kw., również ocenić się nie dadzą.

Wreszcie do obiektów, nie stanowiących wartości sprzedanej, należą: 8 pomników, 25 figur alegorycznych, tablice i kamienie pamiątkowe, następnie instalacje: mosty, kanały, wiadukty, wały ochronne, schody, balustrady, słupy, altany, latarnie, fontanny, studnie i t. d.

Nieruchomości, które dadzą się oszacować, zajmują przestrzeń:

w Warszawie	3.121.302,54	łok. kw.
na Pradze	3.891.124,24	„ „
zamiejskie	9.091.006,71	„ „

Nieruchomości w Warszawie.

1) Ratusz o przestrzeni 44.762,10 łokci kwadr. oszacowany jest obecnie na 2 miliony rubli, 2) dawny pałac Blanca Senatorska 12 (6.289,1 ł. kw.), nabyty w 1897 za 290.000 rubli, 3) nieruchomość przy ul. Daniłowiczowskiej Nr. 7 (4.918,05 ł. kw.) nabyta w 1898 za 96.000 rubli (obecnie areszt policyjny), 4) n. przy ul. Dobrej (3.564,26 ł. kw.), nabyta w 1727 roku za 25.078 złp. i 15 gr., 5) n. przy zbiegu Al. Jerozolimskiej i Starynkiewicza (5.529,30 ł. kw.) — szacunek wynosi 35.000 rb., 6) n. przy ulicy Rybaki Nr. 32 (3.380,69 ł. kw.) — szac. 12.000 rb., 7) n. przy ul. Bednarskiej Nr. 1 (13.501,34 ł. kw.), szac. 55.000 rb., 8) n. przy ul. Czerniakowskiej Nr. 50 (4.603

1. kw.), szac. 10,000 rb., 8) n. przy ul. Koszykowej Nr. 67 (977,450 ł. kw.) — szac. 3,600,000 rb., 9) n. p. ul. Rybaki Nr. 21 (1,467,93 ł. kw.) — szac. 9,000 rb., 10) n. p. ul. Dobrej Nr. 42 (58,997 ł. kw.), szac. 310,000 rb., 11) n. p. ul. Solec Nr. 2 (6,613 ł. kw.), szac. 15,000 rb., 12) n. p. ul. Czerniakowskiej Nr. 42 (stacja pomp) przestrzeni 441,943 ł. kw. — szac. 500,000 rb., 13) n. p. ul. Lipowej Nr. 2 (27,789 ł. kw.), szac. 130,000 rb., 14) n. przy ul. Sierakowskiej Nr. 7 (16,008 ł. kw.) (remiza tramwajowa) — szac. 162,000 rb., 15) n. p. ul. Sierakowskiej Nr. 8 (17,649 ł. kw.) — szac. nieznany, 16) n. p. ul. Grzybowskiej Nr. 83 (48,986 ł. kw.) nabyta w 1902 r. za 134,708 rb., 17) n. p. ul. Wolskiej Nr. 37 (135,227 ł. kw. — szac. 128,000 rb., 18) n. p. ul. Leszczyńskiej Nr. 1, 2, 3 (elektrownia), przestrzeni 58,071 ł. kw., szac. wynosi 170,000 rb., 19) n. p. ul. Mirowskiej (halle targowe) przestrzeni 55,449 ł. kw., szac. 1,630,000 rb., 20) n. p. ul. Koszykowej 51 (halle targowe), przestrzeni 18,163 ł. kw., szacunek 732,145 rb., 21) n. „Gościenny Dwór“ (162 sklepy), przestrzeni 17,250 ł. kw., szacunek 380,000 rb., 22) n. p. pl. Witkowskiego (10,914 ł. kw.) halle targowe, szacunek 513,489 rb., 23) n. przy ul. Dobrej 45 o przestrzeni 17,822 ł. kw. (tabor miejski), szac. 210,000 rb., 24) n. p. ul. Dobrej 34 (8,324,9 ł. kw.), nabyta w 1902 r. za 45,786 rb., (tartak miejski); 25) n. p. ul. Lipowej 1a, przestrzeni 48,937 ł. kw. (fabryka betonowa) szacunek niewiadomy, 26) n. p. ul. Spokojnej (kamiera dezynfekcyjna) szacunek 300,000 rb., 27) n. przy ul. Jerozolimskiej, nabyta pod budowę mostu, szacunek 30,000 rb., 28) n. p. ul. Koszykowej 63a (5839 ł. kw.) — miejska szkółka drzewek, szacunek 600,000 rb., 29) n. „Plac Broni“, o przestrzeni 521,181 ł. kw., szacunek 1,600,000 rb., 30) n. przy ul. Leszno Nr. 6119/21 (plac) przestrzeni 8492,9 ł. kw., szac. 50,000 rb., 31) n. p. ul. Jerozolimskiej Nr. 13 (69,406 ł. kw.), nabyta za 1,099,353 rb. na Muzeum Sztuk Pięknych, 32) n. przy ul. Łazienkowskiej (1457,7) nabyta w 1906 r. za 90,000 rb. na targowisko, 33) n. przy ul. Chłodnej Nr. 3, przestrzeni 11,041 ł. kw., (straż ogniowa), szacunek 200,000 rb., 34) n. p. ul. Nowy-Swiat Nr. 6 (642 ł. kw.), szacunek 180,000 rb. (straż ogniowa), 35) n. p. ul. Nalewki, Nowolipie i Przejazd, przestrzeni 30,130 ł. kw. (straż ogniowa), szacunek 65,040 rb., 36)

n. „Rogatki Jerozolimskie“ (576 ł. kw.), szacunek 8,000 rb., 37) n. p. ul. Belwederskiej (247 ł. kw.), rogatki, szac. 3,000 rb., 38) n. p. ul. Dzikiej 78, (562 ł. kw.), rogatki powązkowskie, szac. 6,000 rb., 39) n. p. ul. Czerniakowskiej 1, przestrzeni 988 ł. kw., rogatki czerniakowskie, szac. 2,530 rb., 40) n. p. ul. Wolskiej Nr. 1 (służba rogatkowa), szac. 5,380 rb., 41) n. „rogatki Marymonckie“ (424 ł. kw.), szac. 2,300 rb., 42) n. p. ul. Nowowiejskiej 27, przestrzeni 782 ł. kw. (rogatki Koszykowe), szac. 4,000 rb., 43) n. p. ul. Kolejowej (rogatki) 54 ł. kw., szac. 200 rb., 44) n. p. ul. Marszałkowskiej 1 i 2, przestrzeni 2389 ł. kw., (rogatki) szacunek 20,000 rb., 45) n. p. ul. Waliców 34 (2639 ł. kw.), szacunek 21,000 rb., 46) n. p. ul. Chłodnej 11 (11,512 ł. kw.), szac. 160,000 rb., 47) n. p. ul. Elektoralnej 5 (3,361 ł. kw.), nabyta, celem przeprowadzenia ul. Solnej, za 97,500 rb., 48) plac poszpitalny przy ul. Jasnej i Siennej (skwer), szac. 40,000, 49) plac przy ul. Młynarskiej Nr. 3106, szac. 3,893 rb., 50) n. przy ul. Podwałę 50 (dom dwupiętrowy), szac. 27,000 rb., 51) plac p. ul. Krzywej Koło 20, szacunek 2,000 rb., 52) n. p. ul. Nalewki 8 (dom) przestrzeni 1272 ł. kw., szac. 51,000 rb., 53) n. przy ul. Ś-to Jerskiej 19 (1584 ł. kw.), mleczarnia, szac. 32,000 rb., 54) n. p. ul. Nowogrodzkiej Nr. 66, 68, 80 82 i 84 (24.115 ł. kw., szac. 70,000 rb., 55) plac przy ul. Solec 10, przestrzeni 7,236 ł. kw., szac. 20,000 rb., 56) n. przy ul. Czerniakowskiej 50 (23,448 ł. kw.), plac oszac. na 50,800 rb., 57) plac przy ul. Czerniakowskiej 50a, przestrzeni 13,624 ł. kw., szacunek 30,000 rb., 58) n. przy ul. Solec 22, przestrzeni 9631 ł. kw. nabyta w 1905 r. za 58,772 rb., 59) n. p. ul. Rybaki, przestrzeni (12,298 ł. kw.), plac, nabyty w r. 1906 za 61,500 rb., 60) n. p. ul. Stawki (4,714 ł. kw.), szac. 13,025 rb., 61) n. p. ul. Mostowej (825 ł. kw.), szac. 3,000 rb., 62) n. p. ul. Solec Nr. 2,936, nabyta w 1910 r. za 27,190 rb., 63) n. p. ul. Smolnej Nr. 1286, nabyta w 1913 r. za 26,698 rb., 64) n. p. ul. Królewskiej Nr. 17a (3,155 ł. kw.), skwer oszacowano na 64,000 rb., 65) część nieruchomości Nr. 1,753, przestrzeni 20,549 ł. kw. (politechnika) szacunek 1,800,000 rb., 66) n. p. ul. Teodora i Koszykowej (4888 ł. kw.), (kuchnia stud. politechniki), szac. 35,000 rb., 67) n. p. ul. Okólnik Nr. 1 (konserwatorium), przestrzeń 26,130 ł. kw., szac. 185,000 rb., 68)

m. p. ul. Czerniakowskiej Nr. 30, przestrzeni 11.607 ł. kw., szacunek nieznany, 69) n. p. ul. Czerniakowskiej Nr. 3,012a, przestrzeni 127,447 ł. kw. (koszary ułanów), szacunek 60,000 rb., 70) n. p. ul. Złotej Nr. 74 (2.775 ł. kw.) nabyta w 1897 r. na koszary za 75.000 rb.

W inwentarzu własności m. Warszawy figurują nadto następujące nieruchomości: 1) Przy ul. Krakowskie - Przedmieście nr. 1 (obok kościoła św. Krzyża) szacunek nieznany, ubezpieczenie na 81.250 rb., 2) n. p. ul. Podwale 15 (5618 łok. kw.), nabyta w 1859 r. za 37,548 rb. (dawniejsze biuro policji, a obecnie — muzeum), 3) n. p. ul. Rybaki 33 (2874 ł. kw.), nabyta w 1857 r. za 2600 rb. (policja rzeczna), 4) część nieruchomości przy ul. Rybaki nr. 2567/8, tylko budynki, szacunek nieznany, 5) n. p. ul. Solec 24 (rzeźnia) przestrzeni 24.598 ł. kw., nabyta w 1850 r. za 6750 rb.

Nieruchomości na Pradze.

1) przy ul. Szerokiej nr. 1, 1242 ł. kw., szacunek 12.000 rb., 2) przy ul. Szerokiej 2, przestrzeni 13.725 ł. kw., szac. 55.000 rb., 3) przy ul. Konstantynowskiej 4, prz. 2332 ł. kw., szac. 12.000 rb., 4) przy ul. Petersburskiej 9, prz. 6135 ł. kw., szac. 27.000 rb., 5) przy ul. Wałowej 12, prz. 1769 ł. kw., szac. 7000 rb., 6) nieruch. nr. 282/4 (targ świński), prz. 5632 ł. kw., szac. 135.000 rb., 7) przy ul. Brukowej (targowisko bydłce), 5748.82 ł. kw., szac. 215.000 rb. (targowisko), 8) przy ul. Grochowskiej nr. 79, przestrzeni 192.099 ł. kw., szacunek 100.000 rb. (targowisko na konie), 9) przy ul. Inżynierskiej nr. 6, 10441 ł. kw., szacunek 60.000 rb. (tramwaje), 10) przy ul. Spornej nr. 2 (straż ogniowa), 15.175 ł. kw., szac. 65.000 rb., 11) nieruchomość nr. 287 t. zw. „rogatki saskie“, 13.720 ł. kw., szacunek nieznany, 12) przy Szosie Wojskowej (rogatka Tere-spolska), 6970 ł. kw., szac. 2000 rb., 13) przy ul. Radzywińskiej 82, roгатka Radzywińska, 1568 ł. kw., szac. 4500 rb., 14) przy ul. Kaweczyńskiej (rogatki), 2251 ł. kw., szac. 1500 rb., 15) przy ul. Śliwickiej nr. 32, 1981 ł. kw., szacunek 4500 rb. (rogatka), 16) nieruch. nr. 1213 (rogatka) 103 ł. kw. szacunek 500 rb., 17) przy ul. Petersburskiej, 5433 ł. kw. (rogatki), sza-

cunek 3000 rb., 18) przy ul. Grochowskiej 81, przestrzeni 5831 ł. kw. (rogatka), szacunek 6000 (prócz budowli), 19) przy ul. Esplanadowej nr. 22/24, przestrzeni 19,272 ł. kw., szacunek 40.000 rb. (plac), 20) plac p. ul. Szerokiej nr. 17, prz. 2195 ł. kw., szacunek 168.000 rb. (wraz z placem, oddanym pod budowę kościoła św. Florjana), 21) plac przy ul. Szerokiej nr. 480, przestrzeni 27.084 ł. kw., (ogrody Raua) szacunek nie wskazany, 22) przy ul. Petersburskiej nr. 7 (przysłup) 3156 ł. kw., szacunek 13.000 rb., 23) przy ul. Petersburskiej nr. 3 (instytut Maryjski) 4459 ł. kw., szacunek 18.000 rb., 24) przy ulicy Petersburskiej nr. 5, 2291 ł. kw., (przysłup) szacunek 9000 rb., 25) przy ul. Petersburskiej nr. 14, przestrzeni 9686 ł. kw., szacunek 39,000 rb. (na placu tym wybudowano dom dla gimnazjum z funduszków Min. Oświaty), 26) przy ul. Aleksandrowskiej nr. 10, 21,266 ł. kw., szacunek 108.000 rb., 27) plac przy ul. Grochowskiej nr. 83, przestrzeni 237.211 ł. kw., szacunek nie wskazany, 28) p. ul. Konstantynowskiej nr. 6, prz. 8260 ł. kw., plac., szacunek 42.000 rb., 29) przy ul. Rybnej i Mińskiej część placu niezabudowanego, szacunek 1427 rb., 30) przy ul. Mińskiej i Wawerskiej, 1074 ł. kw., szacunek 1935 rb., 31) przy ul. Aleksandrowskiej róg Konstantynowskiej—4157 ł. kw., plac pusty, oszacowany na 20.782 rb., 32) folwark Kamionek — Praga, 3110 ł. kw., szacunek 4569 rb., 33) teren szkoły miejskiej drzew przy ul. Michałowskiej 10.153 ł. kw., szacunek nieznany, 34) przy ul. Namieśnikowskiej nr. 1, przestrzeni 6549 ł. kw. (rzeźnia), budynki ubezp. na 18.880 rb., 35) przy ul. Radzywińskiej nr. 67, przestrzeni 134.88 sążni kw., szacunek niewskazany, 36) Łąki Skaryszewskie, przestrzeni 151 morgów 219 prętów, szacunek 375.000 rb., 37) Wilcza Wyspa, 43.455 sążni kwadr., pastwiska, szacunek 80.000 rb.

Nieruchomości podmiejskie.

1) Osada Murowanka, część osady Mokotów (tramwaje miejskie) przestrzeni 12.982 ł. kw., szacunek 75.000 rb., 2) kolonja Wola nr. 602a (tramwaje miejskie) przestrzeni 21.456 ł. kw., szacunek wraz z budowlami 247.850 rb., 3) kolonja Glinówka, pow. warszawski, przestrzeni 47.40 ł. kw., nabyta

w 1902 r. za 25.000 rb., budowie ubezp. na 5000 rb., 4) kolonia Koło, 3 kompleksy, o przestrzeni łącznej 579.767 ł. kw., wartości 175.000 rb., 5) część pola Powązkowskiego, 2 tereny, przestrzeni 423.012 ł. kw., szacunek 150.000 rb., 6) teren kolektora Bielańskiego o przestrzeni 69.902 ł. kw., szacunek 20.000 rb., 7) cegielnia w Markach, 57 morgów 71 prętów, szacunek 130.000 rb., 8) kolonia Wola 603 o przestrzeni 45.939 ł. kw., nabyta na targowisko siana i słomy w r. 1903 za 77.810 rb. 26 kop., 9) Młociny o przestrzeni 226 morgów 118 prętów, nabyta w 1907 roku za 170.000 rubli na park podmiejski, 10) Kaskada Leopoldówka (pow. warsz.), 9 morgów 71 prętów, nabyta w 1909 r. za 112.695 rb. na stację przepompowywania ścieków, 11) część folw. Gołędzinów, przestrzeni 78 morgów nabyta w 1910 r. za 149.000 rb., celem urządzenia instalacji kanalizacyjnych.

Długi m. Warszawy.

Miasto Warszawa zaciągnęło w różnych terminach pożyczki długoterminowe przez wypuszczenie obligów. Pieniądze otrzymane tą drogą, były używane na różne inwestycje t. j. urządzenia miejskie, jak: kanały, wodociągi, tramwaje, elektryczność, mosty, rzeźnie i t. p. Długi te co rok się umarzają, t. j. częściowo spłacają.

Nieumorzone dotychczas pożyczki:

1) z r. 1896 V pożyczka I serii 4 i pół. proc. na sumę pierwotną 4.600.000 rubli, na budowę kanałów i wodociągów; na 1 stycznia 1916 r. pozostaje do umorzenia suma rb. 3.486.400.—

2) z r. 1900 V pożyczka II serii 4 i pół. proc. na sumę 2.000.000 rb., również na budowę kanalizacji i wodociągów; na 1 stycz. 1916 r. pozostaje do umorzenia suma rb. 1.664.800.—

3) z r. 1899 VI pożyczka 4 i pół. proc. na sumę 1.200.000 rb. na budowę halli targowej; na 1 stycznia 1916 r. pozostaje do umorzenia suma rb. 978.000.—

4) z r. 1908 VII pożyczka 4 i pół. proc. na różne urządzenia miejskie na sumę rb. 33.000.000; na 1 stycznia 1916 r. pozostaje do umorzenia suma rb. 31.755.900.—

5) z r. 1911 VIII pożyczka 4 i pół proc. na sumę 7.500.000 rb., na dokończenie budowy wiaduktu przy 3-im moście i na dalszy ciąg robót kanalizacyjnych; na 1 stycznia pozostaje do umorzenia suma rb. 7.292.300.—

6) w r. 1903 pożyczono z kapitału ubezpieczeniowego rb. 195.000 na zapłacenie długów teatrów rządowych; w dn. 1 stycznia pozostało do umorzenia rb. 81.403.74

7) w 1899 r. z zobowiązania względem Belgijskiego Towarzystwa tramwajów konnych pozostaje do uregulowania w roku 1916 rb. 359.589.04

8) zobowiązanie za wykup kolei konnej, łączącej st. kolei Wied. ze st. kolei Petersb. na sumę rb, 370.000.—

9) w r. 1915 pożyczka 6 proc. na niezbędne wydatki miasta na ogólną sumę rb. 5.000.000.—

10) w r. 1916 pożyczka 6 proc. na niezbędne wydatki miasta w ogólnej sumie rb. 10.000.000.—

11) w r. 1916 pożyczka 6 proc. na niezbędne wydatki miasta w ogólnej sumie rb. 10.000.000.—

12) Pożyczka 5 i pół proc., zaciągnięta w Tow. Zakładów gazowych rb. 1.000.000.—

Wszystkie powyższe długi stanowią na dzień 1 września 1916 r. ogólną sumę rubli 71.988.392 i 78 kop.

Jeżeli przyjmniemy liczbę mieszkańców m. Warszawy na 800.000, to na 1 mieszkańca wypadnie około 90 rubli długu. Dla porównania zaznaczyć należy, że w Berlinie wypada na 1 mieszkańca (r. 1912) M. 211.69, Paryża (1910) 326 rubli, we Lwowie — (1911 r.) — rb. 87.20, w Poznaniu — 116 rb.

Gdybyśmy majątek miejski również podzielili przez liczbę mieszkańców, to na 1 osobę wypadłoby około rb. 125.

Widzimy więc, że pomimo nadzwyczajnego zadłużenia się miasta, na skutek wojny, stan majątkowy jeszcze przedstawia się bardzo pomyślnie.

Dochody miejskie.

Aby czytelnik miał pojęcie, jakimi sumami rozporządza Magistrat m. Warszawy, przytaczamy w skróceniu wykaz dochodów, przewidzianych w budżecie na rok 1916. W wy-

kazie tym dla porównania podamy również dochody za lata 1914 i 1915.

Dochody zwykłe.

	1914	1915	1916
1. z majątku miejskiego kapitałów, przywilejów miejskich i na cele dobroczynne	5.822.695	5.286.542	3.881.273
2. podatki z nieruchomości	4.714.787	4.704.650	4.834.080
3. podatki od przemysłu	287.217	215.634	142.301
4. podatki pośrednie	1.405.985	1.193.648	766.291
5. dochody pomocnicze	314.893	1.037.980	1.141.183
6. dochody różne	49.879	49.797	53.204
Razem	12.055.406	12.488.251	10.818.332
II. dochody zwrotne	323.550	325.592	210.357
III. dochody nadzwyczajne	2.540.057	4.678.075	21.096.534
Razem	14.919.013	17.500.918	32.125.223

Jeżeli rok 1914 pod względem dochodów przyjmujemy za normalny (w r. 1913 dochody wynosiły 15.082.558 rb.), to zauważyć musimy, że dochody w roku 1915-ym zwiększyły się o 2 i pół miliona rubli, a w r. 1916 o 17 milionów rubli, naturalnie nie w dziale dochodów zwykłych, gdyż te w roku 1916 dają o 1,6 milj. rub. mniej, lecz w dziale dochodów nadzwyczajnych, t. j. drogą pożyczek.

Na dowód, że dochody w r. 1916 znacznie odbiegają od normy, dosyć przytoczyć dla porównania miasto Petersburg, który w r. 1909 miał dochodów 34 miliony rubli, a Moskwa — 29 i pół milj. rubli, przytem Petersburg liczy około 2 milionów ludności, a Moskwa około 1 i pół miliona.

Jak widzieliśmy, dochody zwykłe za trzy ostatnie lata w niektórych pozycjach uległy rażącym zmianom. Przede wszystkim w punkcie 1 dochód zmniejszył się z następujących źródeł: a) procenty od kapitałów miejskich w roku 1915 dały 401.898 rb., a na rok 1916 przewidziany jest dochód tylko 14.693 rb., gdyż Magistrat nie otrzyma w r. 1916 procen-

tów od kapitałów, złożonych w Banku Państwa; b) dochód z wodociągów zmniejsza się o 300.000 rubli z górą; za przyczynę tego zjawiska Magistrat uważa zastój w przemyśle i wyludnienie miasta; c) zmniejszony dochód z kanalizacji o 128.000 rubli (bierzemy cyfry z przybliżeniem do $\frac{1}{1000}$) Magistrat tłumaczy temi samemi przyczynami, co i dochód z wodociągów; d) dochód z zakładów: dezynfekcyjnego i spalania odpadków redukuje się z 110.000 rb. do 15.000, na skutek biedy ogólnej, e) za przejazd rogatek miejskich w r. 1915 było dochodu 218.005 rb., a wobec skasowania tego poboru przez władze od 16 maja 1916 r., dochód ten wyniósł tylko 28.444 rb., f) dochodu z opłat w sądach pokoju Magistrat na 1916 r. nie przewiduje, wobec czego pozycja ta w budżecie figuruje w 1 rublu, a w r. 1915 przyniosła 139.875 rb. dochodu. Prócz tego ulegają pewnemu zmniejszeniu dochody z hall targowych, z rzeźni i targowisk, z tramwajów miejskich (o 130.000 rb.) i z podatku szpitalnego. Natomiast Magistrat spodziewa się otrzymać większy dochód z podatków od widowisk publicznych (150.000 rb., a w r. 1915 było 20.000), z opłat z piwiarni, za sprawdzanie miar i wag, z opłat kancelaryjnych i t. d.

Dochody albo wpływy zwrotne (na r. 1916—210.357 rb.), powstają z pozycji przychodowych, które wpływają na specjalne cele lub też są zwrotem poniesionych kosztów. Przychody nadzwyczajne oznaczają te wpływy, które Magistrat otrzymuje z realizacji pożyczek na różne cele inwestycyjne.

Wszelkie wogóle podatki dzielimy zwykle na bezpośrednie, t. j. takie, które opierają się na spisach płatników i pośrednie, t. j. takie, które pobierają się z okazji jakiegoś aktu (spożycia) płatnika.

W budżecie stoł. m. Warszawy podatki bezpośrednie stanowią około 80 proc., a pośrednie do 20 proc.

Kwestja podatków pośrednich, powiada p. Wacław Bałbiński, jest niezwykle doniosłą i aktualną, zwłaszcza w czasach dzisiejszych drożyzny artykułów spożywczych, gdyż podatki i opłaty te obciążają zazwyczaj przedmioty spożywcze masowej konsumpcji. Podatki pośrednie obciążają w rezultacie zawsze kieszeń spożywcy, chociaż formalnie uiszczają

je pośrednicy handlowi. Stronnictwa polityczne, stojące na gruncie demokratycznym, zwłaszcza socjaliści, pomieszczają z tego powodu w programach swoich zwalczanie podatków pośrednich.

W Paryżu opłaty pośrednie miejskie, pobierane w postaci cel wchodowych (*octrois*), przewyższają sumę podatków bezpośrednich miejskich. Opłatom pośrednim podlegają w Paryżu takie artykuły, jak: napoje wysokowe (oprócz wina i piwa), ocet, esencja octowa, konserwy w occie, musztarda, gorczyca, oliwa, rodzynki, nafta, farby olejne, mięso, drób, trufle i zwierzyzna, niektóre gatunki ryb, ostrygi, nabiał, jaja, węgiel, koks, drzewo opałowe i budulec, żelazo, wapno, cement, gips, cegła, furaz, sól i t. d.; w Warszawie natomiast widzimy opłaty konsumcyjne w ścisłym tego słowa znaczeniu, właściwie tylko w postaci prymitywnego „*octroi*” rogatkowego (jak już wyżej zaznaczyliśmy — obecnie skasowanego), oraz opłat od koni, psów, rowerów, samochodów tudzież widowisk, choć nawet te ostatnie kategorie opłat zaliczyć wypada raczej do t. zw. podatków „luksusowych”, rodzaju podatku dochodowego, pobieranego na tej podstawie, że płatnik czyni jakiś wydatek, który jest pewnym wskaźnikiem i miarą jego zamożności i służy wskutek tego za okazję do ściągnięcia podatku. Inne opłaty pośrednie w Warszawie, są właściwie nie opłatami konsumcyjnymi, lecz opłatami, uiszczanymi wzamian za usługi, oddawane przez władze (protestowanie weksli, poświadczanie aktów, kartki meldunkowe, marki miejskie i t. p.).

Stosunek procentowy dochodów miasta, na podstawie budżetu na rok 1916, wypada jak następuje:

z majątku i przedsiębiorstw miejskich	40 proc.
z podatków od nieruchomości	48 proc.
z podatków od przemysłu	2 proc.
z podatków „luksusowych”	2 proc.
z opłat za różne świadczenia	3 proc.
z podatków konsumcyjnych	5 proc.

Porównywając dochody te z dochodami np. miasta Berlina, widzimy, że stosunek procentowy Berlina znacznie się różni od Warszawy, głównie zaś z tego powodu, że w Berlinie podatek *dochodowy* daje miastu 45 proc. wszystkich dochodów, natomiast podatki od nieruchomości tylko 28 i pół proc., a konsumcyjne niecały 1 proc.

Na głowę ludności Warszawy przypadało wszelkich opłat i podatków w roku 1910 — 6 rubli 50 kop., a w roku 1916 przypadnie 7 rb. 20 kop., jeżeli przyjmiemy liczbę ludności na 800.000 (w przybliżeniu), tymczasem w roku 1911 na głowę ludności przypadało w rublach opłat i podatków miejskich:

w Berlinie	rb. 19.39
w Frankfurcie n. M.	„ 27.43
w Królewcu	„ 17.74
w Wrocławiu	„ 18.—
w Monachium	„ 18.62
w Charlottenburgu	„ 25.—

W Paryżu obciążenie podatkowe jest jeszcze wyższe, gdyż wynosi 33 rb. 60 kop. podatków miejskich na głowę ludności, oprócz 15 rb. 46 kop. opłat konsumcyjnych.

Na jednego mieszkańca Lwowa przypadało w r. 1911 rb. 9 kop. 74 podatków i opłat miejskich wogóle, a rb. 3 kop. 47, opłat konsumcyjnych.

Rozchody miejskie.

Wydatki m. Warszawy na różne cele za ostatnie trzy lata uwydatni powyższe zestawienie; tablica ta dotyczy w każdym razie tylko *wydatków zwykłych*, gdyż o wydatkach nadzwyczajnych pomówimy oddzielnie:

	1914	1915	1916
1. Spłata długów	2.791.499.81	2.791.348.81	4.210.026.03
2. Utrzymanie składu osobistego Zarządu miejskiego i wyd. kancel.	478.629.—	529.994.—	936.918.97
3. Pomieszczenie dla Zarządu miejskiego.	12.000.—	12.400.—	29.000.—
4. Utrzymanie urzędzeń starego wodociągu i kanałów.	14.281.—	14.273.—	13.100.—
5. Utrzymanie i eksploatacja nowych wodociągów i kanałów	930.395.—	1.214.954.—	1.403.488.—
6. Utrzymanie rzeźni miejskiej i targowisk.	187.014.—	173.420.—	169.126.—
7. Utrzymanie Milicji Miejskiej.	810.271.28	893.284.28	1.772.675.—
8. Utrzymanie Wydz. Zdrowia publicz. i jego instytucji	—	—	497.463.—
9. Utrzymanie straży ogniowej	273.239.—	379.045.—	387.960.—
10. Utrzymanie lokali straży ogniowej	29.600.—	22.850.—	25.231.—
11. Emerytury.	28.942.—	25.845.—	90.645.—
12. Utrzymanie sądów pokoju	198.538.—	201.227.—	—
13. Podatki i powinności.	48.436.—	44.204.—	43.527.—
14. Zewnętrzne urządzenia miejskie	2.695.050.—	1.264.474.—	1.672.517.—
15. Oświetlenie miasta.	407.069.—	394.733.—	355.000.—
16. Wydatki różne i tymczasowe	70.028.—	91.096.—	3.577.350.—
17. Potrzeby wojskowe	24.992.—	1.769.318.—	—
18. Wydatki na szkolnictwo.	697.309.—	792.240.—	2.069.619.—
19. Utrzymanie zakładów dobroczynnych, zapomogi szpitalom, zakładom i towarzystwom dobroczyńców	2.072.486.—	2.745.301.—	4.721.621.—
20. Kupno na własność miasta gruntów i budowli.	62.093.—	44.436.—	57.000.—
21. Zapomogi różne (skarby).	88.977.91	88.977.91	—
22. Zapomogi dla pracowników Zarządu miejskiego	71.100.—	71.400.—	—
23. Wydatki nieprzewidziane	15.000.—	15.000.—	200.000.—
Razem	12.007.050.—	13.579.821.—	22.232.267.—

Z tablicy tej widzimy, że wydatki zwykłe na r. 1916 zwiększyły się prawie o 1 i pół miliona rubli (dokładnie o 1.418.677.22) w porównaniu z r. 1915. W niektórych jednak poszczególnych pozycjach rozchody uległy całkowitej redukcji. W punkcie pierwszym na „spłatę długów“, budżet 1916 r. przeznaczą z górą 1 milion rubli na spłacenie procentów od 2 pożyczek (5 i 10 milionów rb.), oraz na koszty realizacji nowej pożyczki (na 10 milj. rb.).

Tutaj zauważyć należy, że prowizje banków za dwie pożyczki wynoszą 290.000 rb. Szkoda, że Magistrat sam się nie zajął wypuszczeniem swoich pożyczek, uniknąłby wtedy tak znacznych kosztów.

Utrzymanie składu osobistego Zarządu miasta kosztować będzie o 400.000 rb. więcej.

Nowa organizacja biurowa Magistratu, połączona z wprowadzeniem samorządu miejskiego, wymagała utworzenia kilku nowych wydziałów oraz podwyższenia etatów, z powodu nadzwyczajnej drożyzny artykułów pierwszej potrzeby.

Sądzimy, że podwyższenie wynagrodzeń personelu biurowego wpłynie dodatnio na bieg spraw miejskich i wyruguje z naszych urzędów dawanie i branie „łapówek“, co było, jak wiemy, „złem koniecznem“ za rządów rosyjskich. Najmniejszy etat (młodszy kancelista) wynosi 600 rubli rocznie. Naczelnicy wydziałów (t. zw. delegaci Zarządu) otrzymują po 6.000 rubli rocznie. Prezydent miasta i okolic ma wyznaczoną pensję 12.000 rubli oraz 5000 rb. do dyspozycji, zastępca prezydenta 5.000 rb. Stosunkowo niską płacę otrzymuje kasjer główny (2400 rb.) i naczelnik kontroli i rachuby (4200 rb.).

Na utrzymanie i eksploatację nowych wodociągów i kanałów przewiduje się wydatek większy prawie o 200.000 rubli, skutkiem podrożenia materiałów i na roboty, związane z przyłączeniem przedmieść.

Utrzymanie milicji miejskiej kosztować będzie dwa razy tyle, co policji rosyjskiej (w r. 1914). Zwiększenie rozchodów na ten cel wynika z przyłączenia przedmieść i zwiększonych wynagrodzeń. Jest to również zarządzenie bardzo racjonalne

i celowe. Policja rosyjska tylko pozornie mniej kosztowała; na własnej skórze dotkliwie odczuwaliśmy ten ogrom łapówek, jakie wysysali z ludności funkcjonariusze policji rosyjskiej. Jeżeli policja rosyjska kosztowała 800.000 rubli (cyfra okrągła), a milicja 1.800.000, to do pierwszej cyfry śmiało można dodać jeszcze dobrych kilka milionów, które płaciliśmy różnym panom naczelnikom policji rosyjskiej w postaci łapówek.

Z tego wychodząc założenia, uważamy, że suma, wniesiona do budżetu na rok 1916 na utrzymanie milicji, wcale nie jest wygórowana.

Ważniejsze poszczególne etaty wynoszą: milicjanta 600 rb., młodszego przodownika 900 rb., starszego przodownika 1200, podkomisarza 1800 rb., komisarza 2400 rb., naczelnika milicji 4200 rb., pomocnika naczelnika 3600 rb., naczelnika biura i urzędnika do zleceń specjalnych po 2400 rb.

Komisariatów jest 26 i rezerwa; utrzymanie tej ostatniej wynosi 47.170 rb. Całkowite umundurowanie milicji wraz z bronią kosztować będzie w r. 1916-ym 197.797 rb. 50 kop., a mianowicie po 1650 sztuk:

płaszcz po rb. 43.75	rb. 72.187.50
płaszcz nieprzemakalny po rb. 10.50	„ 17.325.—
mundury po 26.40	„ 43.560.—
kamasze do bandaży po 12 rb.	„ 19.800.—
bandaże po 3 rb.	„ 4.950.—
czapki po 2 rb.	„ 3.300.—
gwizdki, sznurki i t. p. po rb. 1.50	„ 2.475.—
broń po 8 rb.	„ 13.200.—
dystynkcja w umundurowaniu szarży	„ 6.000.—
zelowanie butów	„ 15.000.—

Razem rb. 197.797.50

Wydatki sanitarno-lekarskie były dawniej zamieszczane w budżecie policji (w r. 1915 wynosiły 15.443 ruble), obecnie zaś utworzono specjalny „wydział zdrowia publicznego“

z etatem 497.463 ruble. Główniejsze pozycje tego etatu stanowią:

Utrzymanie personelu Wydziału (inspektor zdrowia, asesor farmacji i t. d.)	rb. 22.810.—
Wydatki obywatelskich opiek sanitarnych, lekarzy i sanitariuszów	„ 158.410.—
Utrzymanie zakładu dezynfekc. i spalanie odpadków	„ 155.824.—
Budowa dwóch kamer do dezynf.	„ 16.000.—
Utrzymanie domu izolac.	„ 35.712.—
Utrzymanie laboratorium bakteriologicznego	„ 7.020.—
Utrzymanie laboratorium chemicznego	„ 4.780.—
Utrzymanie 4 domów izolacyjnych na przedmieściach	„ 22.464.—
Utrzymanie 2 ochron dla bezdomnych i nieulecz. chrześcijan i żydów	„ 38.248.—
Utrzymanie Inspekcji Sanitar.-Weterynaryjnej	„ 19.500.—

Reszta będzie wydatkowana na stacje szczepienia ospy na przedmieściach, ambulatorja podmiejskie i t. d.

Wydział Zdrowia Publicznego istnieje niezależnie od Wydziału Szpitalnictwa i dobroczynności publicznej, o którym będzie niżej mowa.

Wydatki na utrzymanie *straży ogniowej* nie wielkiej uległy zmianie w porównaniu z r. 1915. Na rok 1916 przewidziany został nadzwyczajny rozchód na kupno samochodu pożarniczego w sumie 24.868 rb. Wątpliwe! jest jednak, czy podczas trwającej wojny uda się taki automobil nabyć i czy będzie możliwe korzystanie z jego usług, wobec braku benzyny.

W punkcie 11-ym „*emerytury*“ sumę wydatków z rub. 25.845.— powiększono do rb. 90.645.— z powodu udzielania wsparć rodzinom b. pracowników Zarządu Miejskiego, powołanych na wojnę i rodzinom ewakuowanych strażaków.

W punkcie 14-ym „*zewewnętrzne urządzenia miejskie*“, wstawiono nowy wydatek (w 1915 nie było) — rb. 194.110.— za dostarczone nowe wagony tramwajowe i 500.000 rb. na budowę nowych bruków, szos i chodników.

W *wydatkach różnych i tymczasowych* powiększono budżet prawie o 3 miliony rubli. Zarząd miasta objaśnia to koniecznością uzyskania kredytu na pokrycie niedoboru w dochodach, jaki zapewne powstanie, wskutek niewypłacalności kontrybuentów miejskich za podatek szacunkowy, opłaty za wodę i kanalizację.

Wydatki na *szkolnictwo* (p. 18), wzrosły prawie o rb. 1.300.000. Gdy budżet na r. 1915 przewidywał tylko na ten cel 792.240 rb., a na r. 1914 — 697.309 rb., na rok 1916 przeznaczono sumę 2.069.619 rb. Z sumy tej przeznaczają się 1.430.717 rb. na szkoły początkowe, rb. 169.266 na szkoły średnie, w tem rb. 25.000 na instytut dla głuchoniemych i ociemniałych, rb. 40.000 jako subsydja dla seminarjów nauczycielskich i rb. 35.000 dla szkół średnich prywatnych. (Na rok szkolny 1915/16 średnie szkoły prywatne otrzymały subsydjum w kwocie rb. 125.300).

Na szkoły *zawodowe* oraz *rzemieślniczą* im. Konarskiego i miejską przy ul. Nowowiejskiej nr. 27a, szkołę rysunkową przy ulicy Wierzbowej nr. 11, szkołę rzemiosł dla dzieci i na zapomogi dla szkół zawodowych, prywatnych i społecznych budżet przewiduje wydatek w r. 1916 w sumie rb. 93.630. Na *szkoły wyższe* przeznaczono rb. 72.125, z czego mają otrzymać subsydja: Wyższe kursa handlowe im. Zielińskiego, wyższe kursa rolnicze i Towarzystwo kursów naukowych po rb. 10.000, a Szkoła Sztuk pięknych i konserwatorium po rubl. 15.000.

Kursa dla dorosłych, a mianowicie kursa dla analfabetów, uniwersytet powszechny oraz różne zapomogi instytucjom pokrewnym i subsydja figurują w budżecie szkolnym w sumie rubli 135.368.

Pozostaje nam do rozpatrzenia jeszcze tylko punkt 19, t. j. utrzymanie zakładów dobroczynnych, zapomogi szpitalom, zakładom i towarzystwom dobroczynnym. Magistrat w tym dziale przewiduje rozchód większy prawie o 2 miljo-

ny rubli i tłómaczy to podrożeniem środków żywnościowych i opałowych, niewypłacalnością gmin i osób prywatnych, oraz brakiem dochodów od kapitałów, stanowiących własność zakładów dobroczynnych i wywiezionych przez władze rosyjskie. Jako nowy wydatek w tym dziale Magistrat przeznacza rub. 54.000.— na urządzenie i utrzymanie „Przystani“ dla wyleczonych i zdolnych do pracy prostytutek, oraz rubli 133.436.— na urządzenie i prowadzenie szpitala-przytułku w Marymoncie.

Wydatki nadzwyczajne.

Wydatki nadzwyczajne w roku 1914-ym wyniosły rubli 2.540.057, w r. 1915-ym — rb. 3,595,505, a na rok 1916 przeznaczono rb. 21.583.969.—. Główne pozycje tej ostatniej sumy stanowią: Wydział pomocy dla ludności rb. 11,387,979; sekcja dostaw nakazanych rb. 3,300.000; utrzymanie załogi niemieckiej i posterunków wojskowych przy rogatkach rubli 1,790,449; wypłaty rezerwistkom rb. 3,155,000; pożyczka warszawskiemu powiatowi ziemskiemu rb. 308.409; rozbiórka części mostu Poniatowskiego rb. 224,210; wydatki, połączone z budową pomostu czasowego wzdłuż mostu Poniatowskiego, rb. 571.395; na pokrycie niedoboru Zarządu teatrów miejskich rb. 178,892 i zapomoga na utrzymanie opery rb. 130.000.

Sądzę, że czytelników zainteresuje, ile też Magistrat wyda w 1916 roku na poszczególne sekcje Wydziału pomocy dla ludności, na który wogóle przewidywany jest wydatek (jak wyżej) w sumie rb. 11.387.979.

Wydatki instytucji Wydziału pomocy dla ludności w r. 1916.

1. Sekcja porządku i opieki domowej	rub.	51.056.—
2. Sekcja zbierania ofiar	„	6.243.—
3. Sekcja kół szkolnych	„	283.—
4. Komisja rozdawnictwa	„	377.110.—
5. Chleb dla komisji rozdawnictwa z Sekcji żywnościowej	„	470.000.—

6. Sekcja tanich kuchni	rb. 3.936.417.—
7. Robotniczy komitet gospodarczy	„ 236.684.—
8. Kuchnie robotnicze „Petycjonistów“	„ 230.460.—
9. Tania kuchnia pol. związków zawod.	„ 10.320.—
10. Kuchnia zw. zaw. pracownic igły	„ 8.600.—
11. Komisja niesienia pomocy żydom, ofiarom wojny przy gm. starozak.	„ 522.500.—
12. Oddział Praski niesienia pomocy dla ludności	„ 106.540.—
13. Sekcja mieszkaniowa	„ 114.065.—
14. Urząd pojednawczy	„ 23.500.—
15. Sekcja pomocy dla inteligencji	„ 225.750.—
16. Sekcja pracy kobiet	„ 64.630.—
17. Instytucje dobroczynne b. kuratorjum opieki rodzin rezerw.	„ 95.993.—
18. Sekcja zapomóg	„ 409.000.—
19. Sekcja pracy	„ 41.300.—
20. Komisja robót publicznych	„ 2.205.000.—
21. Komisja uprawy gruntów podmiejskich	„ 400.000.—
22. Komisja pomocy dla emerytów	„ 497.150.—
23. Sekcja żywienia dzieci szkół ludowych	„ 49.000.—
24. Sekcja bezdomnych chrześcijan	„ 132.150.—
25. Sekcja bezdomnych żydów	„ 116.247.—
26. Centralna rejestracja dobrocz. publicz.	„ 9.746.70
27. Komisja przedmieść	„ 673.624.—
28. Sekcja pożyczkowa	„ 40.700.—
29. Dom zdrowia dla dzieci w Mokotowie	„ 10.150.—
30. Sekcja kąpielowa	„ 50.890.—
31. Wdowie po ś. p. Bocianowskim	„ 600.—
32. Sekcja opieki nad więźniami	„ 6.320.—
33. Sekcja pracy rękodzielniczej	„ 10.000.—
34. Towarzystwo opieki nad niemowlętami	„ 30.000.—
35. Inne pokrewne instytucje: a) kąpiele ludo- we, b) tow. „Kropla mleka“, c) Schronisko im. „Kościuszki“, d) inwalidzi na Biela- nach, e) Przytułek dla prawosławnych inwalidów na Bielanach, f) biuro opieki nad członkami byłej straży obywatelskiej,	

Z tabliczki tej widzimy, że w gospodarce miejskiej Warszawy jest jeszcze wiele do zrobienia, gdyż przedewszystkiem zbyt małe dochody Warszawa czerpie z domów, placów i gruntów.

Wydatki miejskie na 1 mieszkańca.

Wydatki miejskie w czasach normalnych wynosiły na 1 mieszkańca: w Poznaniu 115.47 koron, we Lwowie 39.94 kor., w Krakowie 39.19 kor., w Łodzi 5.67 kor., a w Warszawie 29.71 koron (na rok 1916 — 144.75 koron).

Ź r ó d ł a.

- 1) Budżet dochodów i wydatków stołecznego miasta Warszawy na rok 1916.
- 2) Edward Strasburger, *Gospodarka naszych wielkich miast*, Warszawa, 1913.
- 3) Henryk Radziszewski, *Warszawa*, 1915.
- 4) Wacław Babiński, *Obraz porównawczy budżetów m. Warszawy za r. 1890 — 1913*, Warszawa 1913, wyd. Tow. Popierania Pracy Społecznej.
- 5) *Kommunales Jahrbuch*, Jena, 1914.
- 6) *Sprawy Miejskie*, Pamiętnik Stowarzyszenia właścicieli nieruchomości m. Warszawy, 1911.

Red circular stamp of the Biblioteka Miejska w Warszawie (Municipal Library in Warsaw) with the year 1907. Below it, the handwritten number 2 45668.

„BIBLIOTEKA NOWOŚCI“

jest wydawcą i ciwem książeczkowem, ukazującym się w dni przedświąteczne. Obejmuje: utwory literatury pięknej i nauki o najważniejszych sprawach, które powinny obchodzić obywateli Ojczyzny, członków Narodu Polskiego.

Dotychczas zostały wydane:

„BIBLIOTEKA NOWOŚCI“ dla miast:

1. Dr. med. J. Budzińska-Tylička: „W sprawie naszego bytu“. (10 groszy).
2. Czesław Jankowski: „Warszawa wczoraj — dziś — jutro“. (10 groszy) — wyczerpane.
3. Stefania Bojarska: „Tajemnice szkółek wiejskich w Królestwie“. (10 groszy).
- 4-5 Dr. Wiktorowa Kosmowska: „Do naszej młodzieży“. (20 groszy) II nakład. (I nakład wyczerpany).
6. W. Łaszczyński: „Samorząd w Warszawie“. (10 groszy).
- 7-8. Aleksander Szczepny: „O ziemi cudownej i ludzkim ukołchaniu“. (20 groszy).
- 9-10. Tadeusz Radliński: „Krwawym szlakiem sybirskim“. (20 gr.).
- 11-12. Ignacy Peszke: „Dzień chwały Polskiej“. (20 groszy).
- 13-14. Zofja Seidlerowa: „Za wiarę“. (20 groszy).
15. Dr. Wacław Orłowski: „Jeszcze Polska nie zginęła“. (10 gr.).
- 16-17. Tadeusz Jaroszyński: „Konspiroworka“. (20 groszy).
18. Dr. Konrad Ilski: „Czego należy oczekiwać od działalności Rady Miejskiej“. (10 groszy).
- 19-20. Edward Maliszewski: „Nad Styrem“. (20 groszy).
- 21-22. Ignacy Peszke: „Generał Romuald Traugutt, ostatni Naczelnik Narodu“. (20 groszy).
- 23-24. Tadeusz Radliński: „W szponach prawosławia“. (20 groszy).
- 25-26. Marja Łopuszańska: „Męczennicy Polscy“. (20 groszy).
27. Ks. Biskup Dr. Władysław Bandurski: „W bojażni nie masz miłości“. (20 groszy).
28. Alexander Kraushar: „Kolumna Króla Zygmunta“. (20 gr.).
- 29-30. Dr. Wiktorowa Kosmowska: „Przez oświatę do wolności“. (20 gr.).
- 31-32. Ignacy Peszke: „Szturm Warszawy“. (20 groszy).
- 33-34. Zygmunt Bartkiewicz: „U krwawej strugi“. (20 groszy).
- 35-36. Aleksander Morozewicz: „Skarb Warszawy“. (20 groszy).

„BIBLIOTEKA NOWOŚCI“ dla wsi:

1. Lutek z Woli Piaskowej: „Jak chłop polski doszedł do własnego zagana“. (16 groszy).
2. X. Ranok: „Polska wieś bez polskiej szkoły“. (16 groszy).
3. Andrzej Cholewa: „Coby nam dała niepodległość“. (złp. 1 gr. 2).

Kierownik: Dr. Wł. Rogowski przyjmuje codziennie od 4—6 wiecz.

Adres Redakcji „BIBLIOTEKI NOWOŚCI“: Warszawa, Bracka 17, w lokalu Tow. „CZYTAJ!“.

Cena broszury na prowincji groszy 24.

„C Z Y T A J !“

Towarzystwo Szerzenia Oświaty Drukowanym Słowem jest instytucją oświatową, opartą na zasadach handlowych. Członkowie Towarzystwa „Czytaj“ są komandytarjuszami. Członkiem może być każdy, kto nabędzie przynajmniej jeden 20-cio rublowy udział. Ilość posiadanych udziałów jest nieograniczona.

„CZYTAJ!“ szerzy li tylko pożyteczne książki i w tym celu ocenia je z punktu oświatowego. Czynności tej dopełnia Rada Rzeczoznawcza, złożona z kilkudziesięciu Osób, oddanych pracy oświatowej.

„CZYTAJ!“ tworzy i uzupełnia księgozbiory Towarzystw, Instytucji społecznych, Związków zawodowych, Kółek rolniczych, Spółek i wszelkich wogóle zrzeszeń, szkół oraz Osób prywatnych, tak w Warszawie, jak i na powincji, za gotówkę i na spłaty, czyniąc największe udogodnienia.

„CZYTAJ!“ w zakresie bibliotekarstwa udziela bezpłatnie wszelkich informacji.

„CZYTAJ!“ przy pomocy sił miejscowych tworzy i prowadzi oddziały firmowe.

0104721